

Lahden kaupunki

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta

24.11.2020

§ 39

Selvitys vyöhykeuudistuksesta

D/307/08.01.00.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antajaJoukkoliikennepäällikkö Katja Suhonen p. 044 4164658
Joukkoliikennesuunnittelija Milja Kemppainen p. 050 398 5575

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Kaupungininsinööri Jukka Lindfors

Joukkoliikennelautakunta päättää merkitä selvityksen tiedokseen. Lisäksi lautakunta pyytää toimivalta-alueensa kunnilta lausuntoa uusista vyöhykevaihtoehdoista ja lippujen hinnoista 26.2.2021 mennessä.

Perusteluosa

Lahden kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 10.12.2018 § 137, että joukkoliikenteeseen toteutetaan lippujen kokonaisuudistus.

Selvitys uudistuksesta aloitettiin keväällä 2019, jolloin tutkittiin ja päätettiin kausilipun alennuksista lapsille, nuorille ja opiskelijoille. Kyseiset alennukset otettiin käyttöön elokuussa 2019. Tämän jälkeen on selvitetty vyöhykejärjestelmän uudistamista.

Seudun joukkoliikenteessä oli vielä kesiin 2019 ja 2020 voimassa nettomallin sopimukset Hollola-Nastola-välin sekä Lahti-Vääksy-välin liikenteessä. Nettomallin sopimusten päättymisen jälkeen riski lipputuloista on vain viranomaisella. Tämä mahdollistaa lippujärjestelmän uudistamisen ilman korvausvastuuta liikennöitsijöille lipputulojen muuttuessa.

Nykytilanne

Nykytilanteessa Lahden seudun joukkoliikenteen vyöhykkeet ja hinnat perustuvat ennen Waltti lippu- ja maksujärjestelmää käytössä olleisiin kilometriperusteisiin taksoihin. Waltissa lipun hinta perustuu matkustettaviin vyöhykkeisiin ja nykyinen vyöhykejärjestelmä on ollut käytössä vuodesta 2016 lähtien.

Tällä hetkellä Lahden seudun toimivalta-alue on jaettu kymmeneen vyöhykkeeseen. Lipun hinta määräytyy sen mukaan, kuinka monen vyöhykkeen kautta matka kulkee. Minimimatka on aina kahden vyöhykkeen matka. Lipun hintaan vaikuttavat lisäksi kausilipun kesto (30, 60, 180 tai 365 vuorokautta) ja asiakasryhmä (lapsi, nuori, opiskelija, aikuinen tai seniori).

Yleisimmät lipputyypit ovat kausi-, arvo- ja kertaliput. Lisäksi myydään mobiili ja päivälippuja. Eri lipputyyppejä myydään erilaisille

vyöhykeyhdistelmille (esim. AB, ABC, CD, A-G).

Vyöhykkeille H ja I matkustettaessa hinnoittelu on eri kuin A-G-vyöhykkeillä matkustettaessa.

Eri asiakasryhmät saavat alennusta eri lipputyypeistä seuraavasti

- seniorit: arvolipun hinta -50% aikuisen kertalipusta arkisin klo 9-14 ja viikonloppuisin
- nuoret (17-19v) ja opiskelijat: kausilipun hinta -30% aikuisen kausilipusta ja arvolipun hinta -30% aikuisen kertalipusta
- lapset (7-16v): kausilipun hinta -50% aikuisen kausilipusta, kertalipun hinta -50% aikuisen kertalipusta ja arvolipun hinta -50% aikuisen kertalipusta

Alennusprosentit vaihtelevat kuitenkin hieman eri vyöhykkeiden lipuissa.

Nykytilanteessa kausilippuja myydään vain vyöhykeväleille A-B, A-F1, A-G ja A-I. Esimerkiksi C-E vyöhykkeillä pääsääntöisesti matkustava matkustaja joutuu tällöin ostamaan A-F1-välin kausilipun.

Nykyinen vyöhykejärjestelmä näyttäytyy palautteiden ja asiakaspalvelusta saadun tiedon perusteella asiakkaalle sekavana.

Uudistus

Vyöhykeuudistuksen tavoitteena on parantaa asiakaslähtöisyyttä ja joukkoliikenteen käytettävyyttä. Näin voidaan kasvattaa myös käyttäjämääriä ja kulkutapaosuutta. Joukkoliikenteen lippujärjestelmän kehittäminen muun muassa vyöhykejärjestelmää yksinkertaistamalla on yksi seudun MAL-sopimusluonnoksen toimenpiteistä joukkoliikenteessä vuosille 2021-2023.

Joukkoliikenteen hinnoitteluun kuuluu olennaisesti taksajärjestelmän ja sen alueiden määrittäminen. Taksajärjestelmän tulisi olla läpinäkyvä, reilu, helposti ymmärrettävä ja helppokäyttöinen, mutta toisaalta sen tulisi tarjota riittävät tuotot myös joukkoliikenteen järjestäjälle.

Lippujärjestelmäuudistuksen tavoitteita työstettiin tarkemmin päättäjien ja viranhaltijoiden työpajassa 27.8.2019. Työpajan tulosten perusteella määriteltynä tavoitteina on vähentää vyöhykkeiden määrää ja yksinkertaistaa järjestelmää, kohdella asiakkaita oikeudenmukaisesti sekä olla nostamatta lipun hintoja merkittävästi kenellekään.

Vyöhykejärjestelmän selvityksessä tarkasteltiin kahta mallia. Ensimmäisessä mallissa seutu jaetaan neljään vyöhykkeeseen ja toisessa mallissa koko viranomaisalue kuuluu samaan taksavyöhykkeeseen, ns. tasataksamalli.

Neljän vyöhykkeen mallissa vyöhykkeitä olisi jo merkittävästi nykyistä vähemmän. Järjestelmä säilyisi ns. 2-vyöhykemallina, jossa edullisin lippu oikeuttaa matkustamaan kahdella vyöhykkeellä.

Molemmissa malleissa lähtökohtana on, että lipun hinta ei nouse merkittävästi millekään matkustajaryhmälle nykytilaan verrattuna. Uudistuksessa myös alennusperusteita on pyritty selkeyttämään. Seniorit saisivat alennusta 30% kausi- ja arvolipuista, siten että arvolippualennus olisi voimassa nykyiseen tapaan arkisin klo 9-14 ja viikonloppuisin koko päivän ajan. Nuoret ja opiskelijat saisivat alennusta 30% kausi- ja arvolipuista ja lapset 50% kausi-, arvo- ja kertalipuista.

Alennukset laskettaisiin jatkossa saman lipputyypin aikuisen lipun hinnasta, eli arvolipun alennus aikuisen arvolipun hinnasta jne., mikä selkeyttää nykytilannetta, jossa alennus lasketaan aina aikuisen kertalipun hinnasta.

Vyöhykkeet, lippujen hinnat ja ero nykyisiin lipunhintoihin on kuvattu tarkemmin liitteessä.

Vaikutukset

Molemmissa malleissa vyöhykkeiden lukumäärä vähenee merkittävästi ja vyöhykejärjestelmä selkeytyy. Vyöhyke ja lippujärjestelmän yksinkertaistaminen helpottaa joukkoliikenteen käyttöä sekä joukkoliikenteestä viestimistä.

Tulevaisuudessa tunnistepohjaisessa järjestelmässä esimerkiksi pankkikortin lähimaksulla maksettaessa matkustajan tulee itse valita matkustettavat vyöhykkeet linja-auton kortinlukijalaitteelta. Vyöhykkeiden määrän väheneminen helpottaa selkeästi asiakkaan toimintaa sekä linja-autossa maksaessa, matkakorttia ladattaessa ja oikeanlaisen lipputuotteen ostossa.

Neljän vyöhykkeen mallissa vyöhyke 4 on huomattavasti muita vyöhykkeitä laajempi. Vyöhykkeen alueella tehdään vain vähän joukkoliikennematkoja, joten lipun hinnan vaikutus koko alueen lipputulokertymään on vähäinen. Näin saavutetaan yksinkertaisempi järjestelmä ilman suurta vaikutusta lipputuloihin.

Kaikkien lipputuotteiden tarjoaminen kaikille vyöhykkeille mahdollistaa nykytilannetta edullisempien, suppean matkustusalueen kausilipputuotteiden käyttämisen myös ympäryskuntien sisäisiin matkoihin.

Joukkoliikenteen ydinmatkustusalueella Lahden keskustaaajamassa merkittävin muutos on edullisimman lipputuotteen matkustusalueen laajentaminen.

Neljän vyöhykkeen mallissa joukkoliikenteen matkamäärät kasvaisivat arviolta noin 1,8 prosenttia ja tasataksamallissa noin 2,9 prosenttia. Osa nousumäärien muutoksista johtuu siirtymistä lipputyypin välillä: esimerkiksi kausilipun halvennuttua osa kerta- ja arvolippujen käyttäjistä siirtyy kausilippuun. Osa muutoksesta tulee täysin uusista joukkoliikennematkoista.

Neljän vyöhykkeen mallissa lipputulot vähenisivät arviolta noin 520 000 euroa ja tasataksamallissa noin 930 000 euroa vuodessa lyhyellä aikavälillä koko seudulla.

Arvioidut muutokset lipputuloissa ja nousujen määrässä perustuvat kysynnän hintajousto. Normaalihyödykkeille, joihin myös joukkoliikenneliput kuuluvat, hintajousto on negatiivinen, eli hinnan noustessa kysyntä laskee. Vastaavasti hinnan laskeminen aiheuttaa kysynnän nousun.

Joukkoliikenteen lipun kysynnän hintajouston suuruus riippuu mm. tarkastelun aikajakson pituudesta, lipun hinnan suhteesta tuloihin, matka-ajasta sekä liikkumisen mahdollisuuksiin ja vaihtoehtoihin kulkutapoihin liittyvistä kysymyksistä, kuten henkilöauton ja polkupyörän omistuksesta ja niiden käyttöön liittyvästä hinnoittelusta, kuten pysäköinnistä.

Vain joukkoliikennettä tarkastellessa on tärkeää huomata, että lippu- ja maksujärjestelmän muutosten aiheuttamat muutokset tapahtuvat vasta 3-5 vuoden kuluessa. Lisäksi on tunnistettava, että muut joukkoliikennejärjestelmän muutokset, kuten muutokset vuorotarjonnassa, aiheuttavat myös muutoksia joukkoliikenteen kysyntään.

Yhteenveto

Joukkoliikenteen taksajärjestelmän uudistaminen vyöhykejärjestelmää ja hinnoittelua yksinkertaistamalla selkeyttäisi ja helpottaisi matkustamista joukkoliikenteessä sekä lisäisi matkustajamääriä, kunhan samalla ei nosteta lippujen hintoja merkittävästi. Muutoksen vaikutus lipputuloihin olisi lyhyellä aikavälillä negatiivinen, mutta kohtuullinen ja se pienenesi pidemmällä aikavälillä.

Uudistuksen voisi ottaa käyttöön aikaisintaan vuoden 2022 aikana, kun uudistunut linjasto saadaan kokonaisuudessaan käyttöön ja tunnistepohjainen lippu- ja maksujärjestelmä on otettu käyttöön.

Uudistusta varten tarvitaan kuntien näkemys sopivista vyöhykkeistä ja lippujen hinnoista. Kuntia pyydetään antamaan lausunnot selvityksestä 26.2.2021 mennessä. Kuntia pyydetään ottamaan kantaa erityisesti vyöhykerajoihin ja lippujen hintoihin sekä uudistuksen toteutettavuuteen.

Muutoksenhaku	Muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	Ote: toimivalta-alueen kunnat
Liitteenä	Selvitys vyöhykeuudistuksesta

Otteen oikeaksi todistaa Lahden kaupungin konsernipalveluissa
marraskuun 26. päivänä 2020

Helena Kuokkanen
valmistelusihteeri

Otteen saaja:
toimivalta-alueen kunnat

Lahden kaupunki
Viranomainen:
Lahden seudun
joukkoliikennelautakunta

Päivämäärä:
24.11.2020

Pykälä:
§ 39

Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 136 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.

Muu peruste, mikä

Asianosainen: toimivalta-alueen kunnat

Annettu tiedoksi sähköisesti, pvm: 26.11.2020

Lähetetty tiedoksi kirjeellä, joka on annettu postin kuljettavaksi, pvm:
(kuntalaki 139 §) Tiedoksiantaja:

Luovutettu asianosaiselle
Paikka ja pvm:

Vastaanottajan allekirjoitus

Muulla tavoin, miten